



1348-

Nizami Gəncəvi

İsgəndərin Bərdəyə
gəlməsi və Nüşabə ilə
görüşməsi

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
İşlər İdarəsi
PREZİDENT KİTABXANASI

Bakı - Gənclik
1989

84 (5/24)
N75

Tərcümə edəni
Abdulla Şaiq
Rəssamı
Altay Hacıyev
Redaktoru
Məmməd Namaz

N 65 **Nizami Gəncəvi**. İsgəndərin Bərdəyə gəlməsi və
Nüşabə ilə görüşməsi. B. Gənclik, 1989.

H $\frac{4803060101}{M 653 (12) - 89}$ 11-89

ISBN 5-8020-0188-7

Az 1.

© Gənclik, 1981, "Xəmsə"dən
© Gənclik, 1989



Bərdə nə gözəldir, necə göyçəkdir,
Yazı da, qışı da güldür, çiçəkdir.
İyulda dağlara lalələr səpər,
Qışını baharın nəsimi öpər.
O yaşıl meşəsi cənnətə bənzər,
Şən ətəklərinə bağlamış kövsər,
Söyüdlük çöllərə vermişdir zinət.
Ağ bağı elə bil həqiqi cənnət.
Qırqovul yuvası bir sərv ağacı,
Oxuyur kəkliyi, ötür turacı.
Səssizlik içində dincəlir gülşən,
Torpağı silinmiş qayğı, kədərdən.
Reyhani yaşıldır illər uzununu,
Hər çeşid naz-nemət bürümüş onu,
Yem üçün gələr quş bu gözəl yurda,
İstəsən «quş südü» taparsan burda.
Torpağı yoğrulmuş qızıl suyundan,
Elə bil hər yanda bitmiş zəfəran.
O yaşıl yerləri dolaşib-gəzsən,
Şənlikdən başqa bir xəyal görməzsən.
İndi o dərgahın taxtı alçalmış,
İpəyi, qumaşı küləklər çalmış.
Təzə nar gülləri tökülüb solmuş,
O narlar, nərgizlər dönüb toz olmuş.
İndisə yerində bu gözəl yurdun
Var sel yumuş dərə, qurumuş odun.
Yenə də bol olan o göyərtilər,
Ədalət toxmundan göyərsə əgər,
Yenidən gözəlcə bəslənsə diyar,
Get-gedə yaşıllıq, gözəllik artar.



Padşahın əlinə keçərsə fürsət,
O taxta yenidən verərdi zinət.
Hərüm adlanırdı bu yurd hər yerdə,
İndisə adına deyirlər Bərdə.
Bu mərdlər, gözəllər yurdunda, inan,
Çox saysız xəzinə gizləmiş zaman .
Böylə şux, sevimli gülşən harada,
Harda var xəzinə saçan bu diyar?!
Böylə nəql edir söz xəzinədarı,
Köhnə xəzinənin adlı saları:
Hakim qadın varmış, adı Nüşabə,
Uymuş il uzununu kefə, şərabə.
Xoşsöhbət, ürəyi saf, mətanətli,
Bir pəri əndamlı, xoştəbiətli.
Önündə minlərcə gözəl qız varmış,
Xidmətə ay kimi kəmər bağlarmış.
Bunlardan başqa var igid, qəhrəman
Otuz min qulamı — qılınc oynadan.
Qadınla aşardı onun hər işi,
Tapşırıq almamış ondan bir kişi.
Sarayda işbilən qadınları var,
Yalnız kəndxudasız iş görər onlar.
Qulları bir yurddan salmışdı məskən,
Yaxın bir obanı etmişdi vətən.
Biyara getməyə versəydi fərman ,
Yolunda kişilər keçərdi candan.
İsgəndər səhraya çəkincə ordu,
Çadırlar başını əflakə vurdu.
Gördü bir şənliklə yoğrulmuş cənnət,
Etdi əkinlərə, çaylara heyrət.
Sordu: «Bu şən ölkə kimindir, kimin?
Kim burda padşahlıq edir, söyləyin!»
Dedilər: «Gördüyün bu var, bu yatır,
Bu gözəl torpaqlar bir qadınındır.
Qadındır, erkəkdən ürəkli, qoçaq,
Dəniz incisindən təmiz və parlaq!
Tayı yox şüurda, adda və sanda,
Rəiyyət becərir çətin zamanda.

Mərdliklə belinə bağlamış kəmər,
Kəyan nəslindənəm, — deyə fəxr edər.
Külahsız qadıdır, ancaq tacı var,
Bir əsgər üzünü görməz bu sərdar.
Hesabsız qəhrəman qulamı var,
Önündə üzünü görməmiş onlar.
Köksü gül, ağbilək qız, gəlin ancaq
Hər işdə onunla edər ittifaq .
Ən incə ipəklər, ən parlaq tüllər
O lətif əndamdan utanıb titrər.
Firiştə onlara baxmaz cürətlə,
Baxsa göydən enər bir fəlakətlə.
Bağın eyvanında parıldar tək -tək,
Gündüz şən bir günəş, gecə çıraq tək
O ağ bənizlərə etsən tamaşa
Az qalır şəfəqdən gözlər qamaşa.
Şaqlıq səslərini eşitsə hər kəs,
Can qurban etməyə göstərər həvəs.
Qulaqda, boyunda incilər gülür,
Dodaqlar yaqutdur, dişlər isə dürr.
Bu mavi səmanın altında ancaq,
İşləri şərabdır, çalib-çağırmaq.
Sənəmxanası var saraylar qədər,
Azad girib gəzər orda afətlər.
Pərdə arxasında keçirir həyat,
Doğma ölkəsinə verir qol-qanad.
Möhtəşəm, şahənə bir sarayı var,
Bir büsat açmış ki, şahlara yarar.
Büllurdan taxtı var, göyə vurur baş,
Üstünə xalvarla tökmüşdür qaş-daş.
O büllur taxtı bir qəndildən parlaq,
Gecələr Aydan da nurlu bir çıraq.
Oturar o büllur taxta hər səhər
Uca tanrısını hər gün yad edər.
Gəlintək taxtında əyləşir yalnız,
Xidmətçin ayaqda durur gəlin, qız.
Mavi çərx altında sazla, qədəhlə
Dünyanı keçirir daşqın fərəhlə,

Tanrıya səcdədən durmazlar geri,
Yox yemək-icməkdən başqa işləri.
Şahanə sarayla, böyük dövlətlə
Riyazət çəkərdi bir ibadətlə.
O qədər dindardır bu nazlı dilbər,
Öz cənnət köşkündə yatmaz gecələr.
Başqa bir köşkü var mərmər daşından
Ay kimi hər gecə süzülür pünhan.
Köşkündə o günəş, o nazlı qönçə
Başlar ibadətə şəfəq söküncə.
Bir sona suya baş vurduğu qədər
Yastığa baş qoyub yatar o dilbər.
O pəriəndamı qızlarla yenə
Mey ilə, çalgıyla başlar kefinə.
Gecəni, gündüzü keçirir böylə,
Gündüzü böylədir, gecəsi öylə.
Nə gündüz əl çəkir can bəsləməkdən,
Nə gecə tanrıya səcdə etməkdən.
Vardır qapısında çox xidmətçilər,
Özünün, işinin qeydini çəkər».
İsgəndər bu işdən şənləndi, ancaq
O naxşı görməyə göstərdi marağ.
Yaşılıq içində gördü bu dünya
Gövhərdən qiymətli olan kimiya.
O yerdə başladı istirahətə,
Bir neçə gün daldı eyşə-işrətə.
Hökmdar qadına verdilər xəbər —
Mübarək fal ilə gəlmiş İsgəndər.
Pərəstiş etməyə gördü hazırlıq,
Göndərdi padşahın adına layiq
Hər çeşid yararlı, ləziz yeməklər,
Ürəkdən xidmətə bağladı kəmər.
Ayırdı mətbəxə, miniyə yarar —
Gözəlcə bəslənmiş canlı heyvanlar.
Müsk, ənbər qoxuyan dadlı yeməklər,
Əlini yumğa müsk ilə ənbər.
Hər çeşid yeməli, dadlı meyvə var,
Müsk ilə şəkərdən bir neçə xalvar.

Mey, noğul, bostanın bəzəyi reyhan
Neçə gün daşındı şaha, durmadan.
Həm də mehtərlərə ayrı olaraq
Hər gün göndərirdi müəyyən ərzaq.
O qədər mərdlik üz verdi qadından
Tərif dillərdə oldu bir dastan.
Padşahın könlündə açdı bahar tək
Onunla görüşmək arzusu çiçək.
Qadını öyrənmək istədi o şah, —
Olsun bu ölkənin sirrindən agah ;
Bilsin sərhədini bu məmləkətin,
Varmıdır əsl bu sözün-söhbətin?
...Hazırlıq görünçə ucaldı göyə,
Yol aldı saraya, — elçiyəm, — deyə,
Elə ki, saraya çox yaxın gəldi,
Yolun zəhmətindən bir az dincəldi.
Göylərə baş vuran bir saray gördü, —
Onu yerlər öpür, göylər öpürdü.
Xidmətçi qadınlar onu gördülər,
Qaçıb Nüşabəyə verdilər xəbər:
«Rum tacidarının şən dərğahından
Ölkəmiz alıbdır şənlikdən nişan.
Ağıllı bir elçi gəlmişdir bizə,
Rum şahından xəbər gətirmiş sizə.
Ağıl mədənidir başdan ayağa.
Bənzəyir tanrıdan yanan çırağa».
Nüşabə sarayı bəzədi artıq,
Dəmirli yollara vurdu yaraşır.
Nazənin qızlara verildi bəzək,
Düzüldü sıraya yüz əlvan çiçək,
Müşkün kəməndlərə düzüldü gövhər,
Daş-qaşa büründü ipək geyimlər.
Bir bağça tovuzu kimi səkərək
Parlayıb, gülümsər işıq çırağ tək
Padşahlıq taxtında oturdu xoşhal,
Əlində ətirli, gözəl portağal.
Əmr etdi padşahlar ayini üzrə,
İsgəndər elçisi gəlsin hüzurə.

O uca sarayın baş vəkilləri
Əmrini icradan durmadı geri.
Elçi çox sürətlə girdi qapıdan,
Qondu taxt üstünə o qorxmaz aslan.
Belindən nə qılınc açdı, nə kəmər,
Elçi tək etmədi səcdə İsgəndər.
O gözəl sarayda bir hikmət gördü,
Sevimli bir saray, bir cənnət gördü .
Hər yanda qaynaşır huri və pəri,
Müşk ilə, ənbərlə yoğrulmuş yeri.
Daş-qaşa batmışdı gəlinlər, qızlar
Baxanın gözündə parlaq ulduzlar,
Elçiyə daş-qaşın parıltısından
Bir alov göründü durduğu məkan.
Sanki birləşmişdir mədənlə dərya,
Bütün gövhərləri tökmüş buraya.
Elçinin tutduğu uğursuz işə,
Nüşabə pərt olub düşdü təşvişə:
«Bu zirək kişiye indi nə demək,
Qoyulan ayinə əməl etməmək?!
Həddini tanımaq gərəkdir ona,
Bu elçi saymayır bizi, baxsana!»
Nüşabə baxınca düşərək şəkkə,
O bişmiş qızılı vurdu məhəkə.
Diqqətlə baxınca tanıdı birdən,
Taxtında yer verdi, qəlbi oldu şən.
Bildirdi İsgəndərdir, dolaşır ona,
Taxtında oturmaq yaraşır ona.
Yeddi mavi göyün səadət ilə
Onun tərifini gətirdi dilə.
Endirdi həyədan göz qapağını,
Utandı, tər yudu al yanağını.
Sezdirdi bu işi açmadı ona,
Açarım var deyə, bağlı qıflına.
İsgəndər bir elçi kimi davrandı,
Özünü olduqca o, sərbəst sandı.
Çox salam yetirdi hey dönə-dönə



Təkmil bir elçilik etdi özünə.
Salamlar bitincə dedi:
«Ey sərdar! Şöhrətli, şövkətli, adil tacidar
Deyir: ey şöhrəti dünyanı tutan,
Ən adlı kəslərə meydan oxuyan!
Nə üçün çevirdin bizdən yüyəni?
Hüzura gəlmədin, anmadın məni?
Nə zülüm etdim ki, düşmən kəsildin?
Ey harın at, bizi acizmi bildin?
Bundan da kəskin bir qılınc kimdə var
Kimin oxu böylə qızgın od saçar
Ki, ona sığınmaq yararlı ola,
Sənə məsləhətim budur, gəl yola!
Uca dərğahımdan çəkinmə, gəl get,
Coşduğum gündə qorx, ondan həzər et!
Bu gözəl ölkənə mən ki, yol aldım,
Öz dövlət kölgəmi üstünə saldım.
Qapıma neçin baş vurmadın bir an,
Neçin üz çevirdin mənim yolumdan?
Könlümü alırsan meyvə, şərabla,
Aldadırsan, noğul, reyhan, kababla,
Etdiyin bu işlər qəbuldur, ancaq
Doğru fikirlərdən gəl olma uzaq!
Səni bu idrakla görməyim, inan,
Bəxtiyar görünür humay quşundan.
Qəbul başlanırkən səhər, çox erkən
Şahın dərğahına sən də gələrsən».
Öylə ki, yetirdi özündən xəbər,
Başını aşağı dikdi İsgəndər.
Nüşabə cavabçın laləsayağı
Gül açıb, tərətədi yaqut dodağı;
«Ey cəsur padişah, eşq olsun sənə!
Elçilik edirsən özün-özünə.
Mənə saf ürəyim söyləyir böylə.
Bu başla, şahənə, uca sayənlə
Bir elçi deyilsən, hökm verənsən!
Göndərilmiş deyil, sən göndərənsən!

Peyğamın qılıncdır, qoparır başlar,
Səndən başqa bunu mənə kim vurar?!
Ancaq şah qılıncı oynarsa artıq
Qılıncı göstərər başıucalıq.
Söz açma İsgəndər qılıncından sən,
Özünə çarə tap, İsgəndər sənsən!
Məni çağırarkən toruma düşdün,
Gözünü yaxşı aç, çiyən, bir düşün!
Taleyim gətirmiş səni bu taxta,
Eşq olsun dövləti düşünən baxta!»
İsgəndər dedi: «Ey bu taxta layiq!
Arama baxtının hökmündən artıq.
İsgəndər dənizdir, mən çayam, ancaq
Günəşlə kölgəni olmaz bir tutmaq.
Bir kəsə tay tutma məni, ey huşyar,
Mən kimi minlərcə gözətçisi var.
Bu fikri qəlbindən sən sil büsbütün,
Padşahı bundan da çox uca düşün.
Yoxsa İsgəndəri sandın kimsəsiz,
Özünə elçilik edən bir aciz?
Uca dərğahına sığmaz igidlər,
Özümü zəhmətlə elçilik edər?»
Ağıllı Nüşabə yenə dürr saçdı.
O gül dodağından qıfılı açdı:
«Qəlbimi bu qədər aldatmaq nədən?
Yalan atını gəl minib çapma sən!
Əl çək bu tərsləkdən, yetər inadın!
Mərdliklə şan-şöhrət qazanmış adın.
Böyükdür pəyamın, adın da, sən də,
Aslanı gizləmə qurd dərisində!
Elçidə olurmu böylə cəsarət —
Hüzurda göstərsin bu qədər hiddət?
Qəhr ilə buyruqdan nə əl çəkirsən,
Nə də qarşımızda boyun əyirsən.
Bizimlə hökm ilə edirsən rəftar,
Belə rəftar yalnız padşahda olar.
Var bundan başqa çox nişanlar, hələ
Ondan da çox əsrar gələcək ələ».

Tez verdi böylə bir cavab İsgəndər:
«Bir tülkü aslandan gətirməz xəbər!
Gözündə olsam da cəsur, qəhrəman,
İsgəndər deyiləm, elçiyəm ondan.
Xəbəri böyüklər göndərmiş böylə,
Hökmünü dəyişmək yararmı, söylə!
Sözümdə varsa kin, acıq, kükrəyiş,
Bu sənə və onun bildiyi bir iş!
Ürəkli olmama səbəb onu bil,
Göndərən aslandır, bir tülkü deyil!
Böylədir şahların rəsmi, elçilər
Amanda olurlar, görməzlər zərər.
Dediyim sözləri demiş tacidar,
Dilin qıfılına göstərmə açar.
Doğru bir cavab ver mənə bir kərə,
Yenə də dönüm öz gəldiyim yerə».
Nüşabə qızdı o aslan ürəyə:
«Günəşi palçıqla suvadın» deyə.
Zərrəcə qorxmadı, gətirmədi tab,
Verdi qılınc kimi kəskin bir cavab:
«Yersizdir, dedi, bu çalışıb durmaq,
Günəşə palçıqdan vurursan suvaq».
Kənimə əmr etdi: «Ver baxsın» – deyə,
Padşahlar rəsmi öpən ipəyə.
İpəkdə göstərdi ona bir bucaq,
Söylədi: «Əlində tut, diqqətlə bax!
Bu surət, bu sima kimindir, kimin?
Sarayda hörmətlə saxlanırsan neçin?
İnad etməyinin qalır mı yeri?
Örtmə öz qaşınla uca göyləri».
İsgəndər dinlədi onu hörmətlə,
Yazılı ipəyi açdı sürətlə.
Rəsmi tanıdı baxınca şəkklə,
Gördü almış düşmən ölkəni ələ.
Bu işdə kin-hiddət göründü yersiz,
Bir cavab verməkdən qalaraq aciz,
Qorxudan saraldı bir saman kimi,
Sığındı allaha tutulan kimi.

Nüşabə gördü ki, o qızgın aslan
Pozuldu, alçalıb düşdü ucadan.
Dedi: «Ey uğurlu, böyük tacidar!
Zəmanə başlara çox oyun açar.
Düşünmə, hörmətim çoxdur, bunu bil!
Bu ev öz evindir, başqa yer deyil!
Pərəstiş edərdəm sənə hər zaman,
Ya orda, ya burda bəndəyəm, inan!
Bu rəsmi onunçün göstərdim ki, sən
Mənim də şəklimi aydın görəsən.
Erkək tinətliyəm, olsam da qadın,
Hər işi bəllidir mənə dünyanın,
Mən də bir aslanam, düşünsən bir az,
Aslanın erkəyi, dişisi olmaz.
Qara bulud kimi gurlasam kinlə,
Qılınc tüstüsündən yanar su belə.
Aslanlar buduna basaram mən dağ,
Nəhənglər yağından yaxaram çırağ.
Məni düşmənliyə çəkmə sevgidən,
Vurğunun olana tənə vurma sən!
Kim tikan əkərsə, tikan dərəcək!
Kim nicat verərsə, nicat görəcək.
Əgər sən üstünlük edərsən mana,
Qələbə çalarsan bir dul qadına.
...Tülküylə qurd kimi biz etsək savaş,
Sən kiçik olarsan, mənəm böyük baş.
Sınaqlı qocalar söyləmiş belə:
«Güləşmə ən fəqir, yoxsul bir kəslə,
Səndən şey qoparmaq fikrini izlər,
Ürəkdən çalışar, üstünlük edər».
Vücudum şəhərdə etsə də məskən,
Qəlbim qafil deyil şahlar işindən.
Hindistan mülkündən Yunana qədər
Virandan, abaddan tutmuşam xəbər.
Göndərdim hər yerə bilikli adam,
Ağıllı, sinaqlı, mahir bir rəssam.
Böyük fətehlərin, öyrənim deyə,
Rəsmi aldirdim incə ipəyə.

Adlı padşahların rəsmi çəkən
Hər rəsmi gətirib mənə verərkən,
Sanıram dünyanı verdilər mana,
Öz incə rəyimlə baxaram ona
O rəsmi doğrudan tanıyım deyə,
Göstərrəm başqa bir görən kimsəyə.
Desələr ki, filan tacidardır bu,
O zaman təsviri sanıram doğru.
Sonra da tərədən-dırnağa qədər
Hər rəsmə salaram dərin bir nəzər
Yaşlıdan və gəncdən öz qədərincə,
Bir ölçü götürürəm incədən-incə.
Yaxşını-yamanı tanıyım xəyalım,
Var zəka tanıyan şüur, kamalım.
Boşuna keçməyir gecə-gündüzüm,
Özümlə oynayan deyiləm özüm.
Bu himmət tarazım durmadan işlər,
Şahlarda ağırı, yüngülü ölçər.
İpəkdə gördüyün surətlər ki var,
Tək sənə xəyalın könlümə yatar.
Çünki surətinlə tanışam çoxdan,
Bu nəqşin dostluqdan göstərmiş nişan».
Sözünü ürəklə dedi, şənlandı,
Öz büllur taxtından aşağı endi.
«Taxtımda dedi, sən otur namidar,
Bir taxta yaramaz iki tacidar.
Bilirsən, şahmatın iki şahı var,
Hər qəlbə yeni qəm gətirər onlar».
Taxtımdan enincə o pərisurət,
Durdu hüsurunda, göstərdi xidmət.
Gəlin tək oturdu qızıl kürsüyə,
«Padşaha kiçik bir bəndəyəm» deyə.
O nəhəng balıqdan şahın görkəmi
Rəng verib, rəng aldı zürafə kimi.
Düşündü: «Qadında olsa bu salar,
Ürəyi bir erkək ağılla parlar.
Bax, böylə işləri görən qadına,
Pərilər afərin söylər adına!



Qadınlar olmasın gərək çox cəsür,
Dişi aslanlarda kin kəskin olur.
Yüngüldür çəkida qadının daşı,
Kişi ölçüsüylə durmaz yanaşı.
Qadınlar pərdəylə örtülsə xoşdur,
Pərdəsiz musiqi ahəngi boşdur.
Bax, Cəmşid nə gözəl söyləmiş gerçək:
«Qadın ya pərdə, ya məzarda gərək!»
Qadını saleh də olsa, buxovla!
Oğru dost da olsa, eşşəyi bağla!»
Düşündü: «Nədir bu acı həqarət?
Bu yerdə kim edər sənə mərhəmət?
Fikrini bişir də, qəlbini xoş tut,
Yıxıldın, artıq öz canını unut!
Gözəldir, bal qatmış gül ləblərinə,
Böylə bir sevimli dilbər yerinə
Olsaydı amansız, kinli bir düşman,
Artıq əl çəkəydim gərək başımdan.
Bu yerdən çıxarsam ağır yükümü,
Hər işdə saxlaram düzgün ölçümü,
Şaşqınlar yolunu tutmaram bir də,
Örtməyəm üzümü gərəksiz yerdə.
Açaram bəndi bu bağlı qəlbimdən,
Düynü düynə necə vurum mən?
...Səbr edim, çox çətin olsa da bu hal,
Bu işlər yuxudur, yaxud bir xəyal?
Eşitdim çox şadmış bir gənc müqəssir
Dara çəkilirkən boynunda zəncir.
Dostlardan birisi verdi bir sual:
«Az qalır ömründən, hey, nədir bu hal?»
Dedi: «Son nəfəsdir, ömrüm qalır az,
Az ömrü kədərlə keçirmək olmaz!»
Qurtardı yaradan onu zillətdən,
İşığa çıxardıq atı zülmətdən.
Qıfıla çox zaman tapılmaz açar,
Bir açan tapılar, nəhayət açar».
Özünə çox bu cür sözlər söylədi,
Çarəsiz canını təslim eylədi.

Yalnız çapqın etsə, hər bir pəhləvan,
Düşər div əlinə pəhləvan, inan!
Xanəndə bəstəsiz şərqi söyləsə,
Söz ilə kamança gülər o səsə.
Bir zaman çox dərin fikrə getdi,
Öz təbiətini məzəmmət etdi.
Səbr etdi bu ağır dördə-kədəre,
Təslimlə dik başı əyildi yerə.
Nüşabə xidmətə bağladı kəmər,
Əmr etdi, durmayıb gözəl pərilər
Şahlara yaraşan bir süfrə açsın,
Ortaya hər çeşid yeməkdən saçsın.
Kənizlər şam kimi qalxdı ayağa,
Şahanə bir süfrə hazırlamağa.
Hər çeşid yeməklər axdı hər yandan,
Yeməklər bişmişdi qoçdan, toğludan.
Uzun və yuvarlaq incə çörəklər
Saraydan başlamış qapıya qədər.
Kökəllər yoğrulmuş yağla, şəkərlə,
Şəkərli küncüddə dada bax hələ!
Ənbərlə yoğrulmuş dadlı yeməklər
Cənnət yeməyindən verirdi xəbər.
Dağ kimi qalanmış öküz və balıq,
Çəkdi yer öküzü bundan ağırlıq .
Süfrədə quzular coşqun sevincdən
Quş kimi qol-qanad açmışdı şən-şən.
Ən dadlı mürəbbə, limonlu şərbət,
Püstədə, badamda var başqa ləzzət.
Var hədsiz paludə ənbər qoxuyan,
Çox məğzi paludə sağalar ondan.
Tər halva və badam halvası daşır,
O qədər çoxdur ki, qablardan aşır.
Güləblə çəkilmiş şərbət, gül-şəkər
Saçdığı şirənin nəfəsi ənbər.
Bunlardan başqa o taxtın üstündə
Qızıl büsat qurdu şahın önündə.
Bir xonça qoyuldu günəşdən parlaq,
İçində dörd büllur kasa qoyaraq.



Biri ləl, o biri qızılla dolmuş,
Biri dürr, birinə yaqut qoyulmuş.
Öylə ki, uzandı əllər süfrəyə,
Ağızlar açıldı təam yeməyə.
Nüşabə dedi: «Ey böyük hökmran,
Yeyiniz, ən dadlı bu xuruşlardan!»
İsgəndər söylədi: «Ey sadə dilbər,
Ölçüsüz söyləmə, tökməyəsen tər.
Düzməsən süfrəmə almaz, yaqut, dürr,
Daş-qaş yeyilərmə, bu nə deməkdir?!
Daşı da yeyərmə ağıllı insan?
Bu rəngi təbiət həzm etməz, inan!
Öylə bir yemək ver mədəmiz dolsun,
Rəğbətlə ona əl uzatmaq olsun».
Nüşabə gülərək söylədi şaha:
«Daşın ki, boğaza yolu yox daha,
Faydasız, yaramaz böylə daş üçün,
Bu qədər vuruşmaq, çarpışmaq nəçin?
İndi ki, yeməyə yaramaz bu daş,
Dünyada onunla ucalarmı baş?
Dəyərsiz bir daş ki, olmayır yemək,
Onunçün bu qədər zəhmət nə gərək?
Yollardan daşları almaq lazımkən,
Daşı daş üstünə qoyursan nədən?
Bu daşdan doyunca hər kəs ki, aldı,
Yemədi, daş yenə yerində qaldı.
Deyilsənsə daşa pərəstiş edən,
Daşını yüngül et, yerində qal sən!»
O incə qadının bu söhbətindən
Yeməkdən əl çəkdi o polad bədən.
Dedi: «Ey xanımlar xanımı qadın,
Qüvvətdə erkəkdən ucadır adın.
Doğru söylədin ki, böylə gövhərlə
Hər sərraf ancaq bir daş alar ələ.
O zaman dəyərlə olardı sözlün,
Öncə bu daş-qaşdan qaçaydın özün.
Tacımda cavahir parlar, doğrudur,
Padşahlar tacında cavahir olur.

Sənin xonçandakı bu daş-qaş daşır
Bu danlaq, bu töhmət kimə yaraşır?
Süfrəyə cavahir saçmaq nə gərək?!
Gövhərdən qaçmağı mənə öyrətmək?!
Sərrafın gözüne toz atmaqdır bu,
İsgəndər yaqutu hər evdə dolu.
Bununla bərabər diqqət edincə,
Sözlərin yerlidir, doğrudur mənəcə.
Eşq olsun bu fikri sağlam qadına,
Mərdliyin yolunu göstərir mana.
Ey uzaq görən qız, gəl məni dinlə,
Qızıl sikkəsini nəsihətinlə
Ataram bir kərə torpaqlara mən,
Qızıla torpaqdır təbii mädən».
Sonra Nüşabənin yaqut dodağı
Yaqutla bəzədi bütün torpağı.
Əmr etdi, xonçaya qoyuldu yemək,
Qızıl noğuldanlar əntiq və qəşəng.
Hər yeməkdən özü dadırdı öncə,
Çox heyrət etdi şah bunu görünəcə.
Şah rahat deyildi böylə xidmətdən,
Ayağa qalxdı tez yemək bitərkən.
Gedərkən Nüşabə bağladı peyman,
İsgəndər verməsin mülkünə ziyan.
Vəsiqə yazmağa şah verdi fərman,
O cənnətdən çıxıb getdi hökmran,
İsgəndər şəhərdən çıxınca gerçək,
Fələkdən kin gördü, tanrıdan kömək.
Düşmüşdü qurtulmaq üçün qayğıya,
Şükr etdi qurtaran böyük tanrıya.
Gündüzdən günəşi qapınca gecə,
Bir çıraq parlatdı bir şam sönüncə.
Al günəş göyünün uca səqfinə
Haləli ulduzlar düzüldü yenə.
...Dan yeri söküncə dincəldi artıq,
Qaranlıq içində söküldü ağılıq.
Şəfəqlər içində qalxdı yuxudan,
Səhər tək bir məclis qurdu hökmran.

Günəşin əlində bir narınc vardı.
Fələk narıncının başını yardı.
O mələk əndamlı Nüşabə şən-şən
Uğurlu fal ilə çıxdı şəhərdən .
Elə bil qaranlıq çöküncə lay-lay,
Göründü məşriqdən bədirlənmiş ay.
Pərvin tək kənzilər yanında gedər,
İncidir başından dırnağa qədər!
Gözəllər dolaşır dörd bir yanında,
Yüz zöhrə qaş kimi bir barmağında.
Şahlara yaraşan bir dərgah gördü,
Dünyaca bir ordu, barigah gördü.
O qədər ipəkli bayraq ucaldı,
Hava gül, torpaq göy rənginə çaldı.
Çadırlar gövhərdən olmuşdu nişan,
Dərgahın yolunu kəsmiş hər yandan.
Aradı, öyrəndi, gəldi saraya,
Gördü bir xeymədir ucalmış aya.
İpləri ipəkdən möhkəm hörülmüş,
Sütunu qızıldır, mismarı gümüş.
Altından endi yol tapsın hüzurə,
Üz sürtsün dünyanın öpdüyü yerə.
Növbətçi hörmətlə verincə izin,
Zərnişan çadıra girdi nazənin,
Gördü ki, dünyanın şahları gəlmiş,
Bir tac kölgəsində başlar əyilmiş.
İsgəndər önündə kəmər-kəmərə
Padşahlar oturmuş, göz dikmiş yerə,
O parlaq büsatdan düşdü qorxuya,
Görənin ürəyi dönərdi suya.
Hamısı divarda surətə bənzər,
Danışıb-gülməyə kimdə var hünər?
Hasarı görüncə hasarlı gəlin
Titrədi bu qəbul göründü gərgin.
Yer öpdü Nüşabə, afərin aldı
O aslan ürəklər buna mat qaldı.
Kənzilər Xosrovun əmrini alcaq,
Bir kürsü qoydular günəşdən parlaq.

Yanında oturdu dünya gəlini,
Aldı qız-gəlinlər dörd dövrəsini.
Halını soruşdu, göstərdi hörmət,
Coşdu o gəlişlə məclisdə işrət.
Bir az toxtayınca yeni oturan,
İşrət edildi uca padşahdan:
Tez süfrə ağası gətirsin xörək,
Ortaya düzülün hər çeşid yemək!
Öncə gətirildi ətirli şərbət,
Sanki yerə sərdi hovzunu cənnət.
Gülab kimi axan bu arxı, yəqin,
Yuxuda nə Xosrov görmüş, nə Şirin
O qədər xonçalar düzüldü ora
Ənbərdən ucaldı toz buludlara.
Ən ləziz yeməklər bol-bol axaraq ,
Hər yanda dağ kimi vuruldu qalaq.
İkiqat ələnmiş yağ qatlamalar,
Ən parlaq aydınlıq kimi parıldar.
Ələnmiş ağ undan, bişmiş yuvarlaq,
Ay kimi qoğallar xəzdən də yumşaq.
Qoyuldu xonçaya yüz çeşid yemək,
Yeməklər xonçaya verirdi bəzək.
Yox idi öylə bir yemək dünyada –
Bir mövqə tutmasın qızıl xonçada.
Məzələr, yeməklər gəlincə xoşa,
Dopdolu qədəhlər çəkildi başa.
Göyün ortasına gəlincə günəş,
İçdilər mey qəlbə salınca atəş.
Hamının çatılmış qaşığı açıldı,
Sərxoşlar üzünə nəşə saçıldı.
O pərişadənli nazlı dilbərlər
Çalğını dinlədi axşama qədər.
Zülmətdən gecə bir ordu çəkərkən,
Təbiət gözündən mürgü tökərkən
Cahandar söylədi o pərilərə:
«Bu gecə basmayın ayaq şəhərə!
Buyruğum belədir, səhər gərək mən
Bir məclis düzəldəm yerdən göyəcən.



Firidun və Kəyan rəsmiylə şən -şən
Dolğun kam alaraq çalğıdan, meydən,
Qoy şərab bir yanğın salsın könülə,
Bişsin hər işimiz bu qan çayılə!
Ayrılaq hər zaman dünya işindən,
Pərvərdə mərcanla bəslənsin bədən.
Mey ilə gül kimi parlayaq belə,
Güllərdən rəng alağ bu kürə ilə.
Saçaq qətrələrdən torpağa ənbər,
Çimsin bu şərabdən güllər, olsun tər»
Pərilər hörmətlə öpdü torpağı,
Şənləndi, ismətdən yandı yanağı.
Məclisdə Nüşabə, o nazlı dilbər
Sanki dan sökərkən doğmuş bir ülkər.
Ənbərdən gecə şən büsat qurunca
Yayıldı o müşkin saçlar boyunca,
O müşkin saçlardan böyük İsgəndər
Bir kəmənd düzəltdi — saçırdı ənbər.
Şənlik gecəsiydi o şanlı gecə,
Pərilər dalmışdı nazlı sevincə.
İsgəndər qəlbini çalmağ fikr ilə
İstərdi atəşdən parlatmaq şölə.
Padişah əmr etdi: «Tez od qalansın!
Müglərin rəsmiylə onda müşk yansın!»
Meydən bir ox yaxdı ki, şöləsində
İçənlər yandı öz əlbəsəsində
Çalğı nəşəsiylə yeyib-içdilər,
Gecəni şənlikdə etdilər səhər.
Yenidən canlandı şənlik və həyat,
Quruldu sevimli, şahənə büsat.
Çəmənələr yenidən nəşəyə gəldi,
Kəklik və qırqovul cəlvəyə gəldi.
Nəğməyə başladı pəri üzlülər,
Günəş "mehriqan"¹ da daha xoş gələr.
O gülgün meydən ki, yaquta bənzər,
Gündüzün üzünə səpdilər gövhər.

¹ Mehriqan – qədim bayram adı

Kiçikyaşlı məktəblilər üçün

Низами Гянджеви

Приезд Искандера в Барду,
встреча его с Нушабой

(На азербайджанском языке)
Гянджлик. Баку – 1989.

Bədii redaktoru **N. Rəhimov**
Texniki redaktoru **L. Qarayeva**
Korrektoru **D. Məlikova**

İB № 2238

Yığılmağa verilmiş 27.02.89.
Çapa imzalanmış 03.04.89.

Formatı 70X90 Ofset kağızı.
Ədəbi qarnitur.
Ofset üsulu.

Tiraj 50.000.
Sifariş №33. Qiyməti 25 qəp.

Azərbaycan SSR Dövlət Nəşriyyatı Poliqrafiya
və kitab ticarəti İşləri Komitəsi.

«Gənclik» nəşriyyatı
Bakı, Hüsü Hacıyev küçəsi, 4.
Bakı kitab mətbəəsi № 4.
Bakı, Aşıq Ələskər küç. 17.